SoilCare

Factoren en kansen voor de invoering van SICS

BELEIDSNOTA
Juni 2021

door Dr. Jasmine Black, Countryside and Community Research Institute

SAMENVATTING

In het kader van het SoilCare-project is het concept van bodemverbeterende teeltsystemen (Soil Improving Cropping Systems, SICS) getest en geëvalueerd om de duurzaamheid en de winstgevendheid te verhogen. Het uitgangspunt achter het SICS-concept is dat er teeltsystemen bestaan die de bodemkwaliteit verbeteren en tegelijk een positief effect hebben op de winstgevendheid en de duurzaamheid.

De SICS bestaan uit drie elementen: lange vruchtwisseling, bodemverbeterende gewassen en agronomische beheerstechnieken. Hier wordt uiteengezet hoe het beleid de toepassing van SICS kan verbeteren en hoe institutionele, economische, sociaal-culturele en kennis-/opleidingsfactoren de invoering van deze praktijken beïnvloeden.

Bodemverbeterende

Organische wijzigingen

Diverse soorten

BELEIDSOPTIES

Maatregelen om de invoering van SICS te reguleren, aan te moedigen en te bevorderen:

- Ontwikkeling van specifieke doelstellingen voor bedreigingen voor de bodem & integratie in de Thematische strategie voor bodembescherming en ander nieuw beleid
- Bevordering van SICS door middel van relevant beleid, bv. advies op EU-niveau over ecoregelingen en aanbevelingen van de Commissie voor de lidstaten
- Heroriënteren waar zich beleidsconflicten voordoen om te voorkomen dat de overgang naar duurzaam bodembeheer wordt ontmoedigd
- Een duidelijk, robuust en betrouwbaar toezicht- en handhavingssysteem voor het GLB tot stand brengen
- De consument bewuster maken van duurzame producten via voorlichting

Eenduidig bedrijfsadvies en beleidsinstrumenten voor duurzaam bodembeheer creëren

@SoilCare_eu

Het SoilCare-project wordt gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie in het kader van subsidieovereenkomst nr. 677407

Socioculturele factoren

Bewustwording en waardering van de bodem door de samenleving -
Meerdere locaties: de consument moet een beter inzicht krijgen in de effecten van de productiemethoden op de bodem, zodat hij met meer kennis van zaken zijn aankoopbeslissingen kan nemen en meer bereid is om prijzen te betalen die de kosten van duurzame productie weerspiegelen

Nieuwe generatie boeren staat open voor verandering -
ES/BE/NO: gewoonte maakt veel landbouwers terughoudend ten aanzien van verandering van werkwijzen; oudere landbouwers blijven steken in productiegerichte gewoonten

BE: er zijn altijd pioniers of vernieuwers die nieuwe praktijken

Economische factoren

Hoge investerings- en/of uitvoeringskosten -
Meerdere locaties: verandering van werkwijzen brengt hoge kosten (op korte en lange termijn) met zich mee voor bv. organische meststoffen, het uitrusten van machines met de juiste gereedschappen (bv. rupsen, schijveneggen), de aankoop van nieuwe gewassen, alsook extra zaaigoed bovenop de hoofdgewassen voor bedekkingsgewassen

Holistische benaderingen en nevenvoordelen voor de bodem -
VK: veranderingen in de vruchtwisseling voor akkerbouwgewassen ten gevolge van onkruid- en ziektebestrijding zijn nu gemeengoed geworden en hebben ook de bodem ten goede gekomen

Druk/eisen van de markt -
BE: het beleid moedigt landbouwers aan om bedekkingsgewassen te planten en gewassen te roteren, maar door de grote vraag naar aardappelen en de daaruit voortvloeiende rentabiliteit worden er te veel aardappelen geteeld. Bovendien worden gewasresten en organisch materiaal gebruikt voor biobrandstoffen en andere bioproducten wegens de grote vraag naar deze producten, in plaats van dat ze worden teruggegeven aan de bodem

Het SoilCare-project wordt gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie in het kader van subsidieovereenkomst nr. 677407.

Institutionele/beleidsfactoren

Nadelige effecten van beleidsontwerp -
BE: perceptie dat het beleid praktijken voorschrijft die moeten worden aangenomen, ongeacht de haalbaarheid/praktische uitvoerbaarheid, wat soms leidt tot nadelig gedrag, bv. omzetting van bestaand grasland om de status van "blijvend grasland" te vermijden.

VK: de landbouwer zou kunnen worden gevraagd een bepaald soort mengsel te planten dat gunstig is voor bijen en vogels, en dat geen goede bodembedekking oplevert

Gebrek aan samenhang tussen wetgeving/tegenstrijdige doelstellingen -
VK: doelstellingen en subsidies voor de uitbreiding van bosgebieden voor de teelt van gewassen voor biobrandstoffen vermelden niet dat de grond voor deze doeleinden geschikt moet zijn

BE: Door de versnippering over verschillende overheidsdiensten en -departementen krijgen landbouwers vaak tegenstrijdige adviezen (nitraatrichtlijn versus GLB)

Kennis en onderwijs

Onvoldoende middelen -
Meerdere locaties: De adviesdiensten hebben meer middelen nodig voor experimentele en demonstratieboerderijen. Adviesverstrekkers zijn vaak afhankelijk van projectfinanciering, wat continuïteitsproblemen oplevert

Deskundigheid en kwaliteit van de adviseur -
ES: De kwaliteit van het advies is zeer heterogeen en wordt ad hoc gegeven zonder continuïteit

BE: fysisch en biologisch bodembeheer wordt vaak verwaarloosd doordat de nadruk ligt op nutriënten en (vee)meststoffen

NO: de kwaliteit van de adviezen van het NLR (onafhankelijke ledenorganisatie) is goed; deskundige mensen die veel over de bodem weten en proberen adviezen op te nemen om de bodem- en milieuomstandigheden te verbeteren wanneer mogelijk

Het SoilCare-project wordt gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie in het kader van subsidieovereenkomst nr. 677407.

Inzicht in factoren die de invoering van SICS beïnvloeden

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, is er een breed scala van problemen dat van invloed is op duurzaam bodembeheer. In het verlengde hiervan vloeien de specifieke problemen per land voort uit fundamentele factoren op EU-niveau:

Socioculturele factoren
Een gebrek aan bewustzijn van de bodem in de samenleving en het feit dat hij wordt gezien als een hulpbron die moet worden geëxploiteerd ten behoeve van de mensheid en de economie, leidt tot een kloof tussen het publiek en de effecten van de landbouwproductie op de bodem. Voorts creëert de mechanisatie afstand tussen de landbouwers, hun velden en de bodem, waardoor het voor hen moeilijk wordt veranderingen in het ecosysteem waar te nemen. Sommige SoilCare-belanghebbenden benadrukten ethische overtuigingen ten gunste van ecologische benaderingen van de landbouw als een belangrijk scharnierpunt voor verandering met betrekking tot deze kwesties.

Economische factoren
Een financieel moeilijke overgangsperiode van conventionele naar biologische of duurzamere bodembeheerpraktijken kan voor veel landbouwers te riskant blijken om te overbruggen, aangezien de opbrengsten in die periode kunnen dalen. Zij hebben dan ook financiële middelen nodig om hen hierbij te helpen. Voorts kunnen financiële prikkels van het beleid en meer vraag van de consument een verandering in de praktijk motiveren. Wereldhandelssystemen die monoculturen bevoordelen, remmen ook verandering af, omdat de macht bij de detailhandelaars in plaats van bij de producenten ligt.

Institutionele/beleidsfactoren
Verandering via regelgeving werd door de SoilCare-belanghebbenden als zowel positief als negatief beschouwd, bv. de voorbeelden op de vorige bladzijde. Mogelijke onbedoelde effecten kunnen worden vermeden door nauw samen te werken met de landbouwers. Momenteel worden adviesdiensten gezien als een instrument om de huidige gang van zaken veilig te stellen, en weerspiegelen zij niet het wetenschappelijk bewijs voor duurzaam bodembeheer. Zowel landbouwers als adviseurs moeten regelmatig worden bijgeschoold. Voorlichting van het publiek en toegankelijkheid van duurzaam geproduceerd voedsel moet ook prioriteit krijgen.

Controle van de bodemkwaliteit en

Inzicht in de behoeften inzake

Bevordering van SICS door beleid

In deze beleidsnota worden de factoren geschetst die van invloed zijn op de invoering van SICS op het niveau van zowel de EU als de lidstaten. Om de implementatie van SICS in de EU beter te bevorderen, te stimuleren en te reguleren, moeten alle factoren worden begrepen en aangepakt. Om tot een duurzaam bodembeheer te komen is een holistische benadering van zowel de samenleving als de landbouwsector nodig, gaande van een waardering van de consument voor de kosten en basispraktijken (zoals biologische teelt) van de voedselproductie tot advies, steun en opleiding voor landbouwers.

Het volledige verslag waaruit deze beleidsnota is samengesteld, kan hier worden geraadpleegd (D7.2 Report on the selection of good policy alternatives at EU and study site level): **https://www.soilcare-project.eu/resources/deliverables**

@SoilCare_eu

Het SoilCare-project wordt gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie in het kader van subsidieovereenkomst nr. 677407.